

УДК 37.018-044.75:316.37

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ІНДИВІДА ДО НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУЛЮВАННЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ

Валентин Олексійович Савош,

кандидат педагогічних наук,

завідувач відділу фізико-математичних дисциплін,

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти,

м. Луцьк, Україна

ORCID iD: orcid.org/

Анотація

У статті розглянуто періодизацію психічного розвитку людини як результат виокремлення в цілісному життєвому русі своєрідних послідовних і стійких стадій її психічного розвитку. Вирізнено ключовий аспект періодизацій, розроблених Л. Виготським, А. Гезелем, Е. Еріксоном, Л. Колбергом, Ж. Піаже, З. Фрейдом. Розглянуто запропоновані Л. Виготським постулати культурно-історичної теорії розвитку вищих психічних функцій людини.

Однією з педагогічних умов розвитку готовності вчителів фізики до формування в старшокласників уміння навчатися в системі неперервної освіти визначено розробку періодизації підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя. У статті увагу акцентовано на підході, який застосовано Е. Еріксоном для здійснення періодизації психічного розвитку людини на основі охоплення вісьмома стадіями всього її життєвого циклу та реалізовано з урахуванням відмінностей у визначенні способів розв'язання особистістю психосоціальної кризи та з огляду на інтегральні новоутворення як результат успішного (неуспішного) перебігу процесу їх розв'язання.

Феномен «періодизація підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя», будучи авторською розробкою, набуває деталізації в контексті понятійного базису, до якого віднесено поняття «період», «стадія», «субетап». Візуалізацію періодизації підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя реалізовано на основі

виокремлення базового, формувального, основного, результативного періодів, конкретизації їхньої тривалості та формулювання мети розгортання кожного з періодів.

Визначені періоди та стадії періодизації підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя охарактеризовано, поперше, з огляду на їх реалізацію в умовах здійснення неперервної освіти впродовж життя; по-друге, з акцентом на поступовому й цілеспрямованому формуванні таких умінь, як: уміння самостійно вчитися, вміння навчатися в системі неперервної освіти, вміння навчатися впродовж життя.

Ключові слова: неперервна освіта, періоди, стадії, субетапи, підготовка індивіда до неперервної освіти впродовж життя, умови, педагогічні умови.

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Поняття «умова» набуває трактування в різних джерелах. Умова як філософська категорія відображає універсальні відношення речі до тих фактів, завдяки яким вона виникає та існує (Філософський енциклопедичний словник) [4]; виражає ставлення предмета до оточуючих його явищ, без яких він не може існувати; предмет виступає як щось зумовлене, а умова – як зовнішнє відносно предмета розмаїття об'єктивного світу (Філософський словник) [3]. У словникових джерелах поняття «умова» потрактовано як необхідні обставини, особливості реальної дійсності, які уможливають здійснення чого-небудь або сприяють чому-небудь (Великий тлумачний словник сучасної української мови); «те, що забезпечує нормальну діяльність» (Орфоепічний словник).

На основі зазначеного педагогічні умови розвитку готовності вчителів фізики до формування в старшокласників уміння навчатися в системі неперервної освіти визначаємо як необхідні обставини досягнення бажаного результату, а саме: розвиток готовності вчителів фізики до формування в старшокласників уміння навчатися в системі неперервної освіти, який, у свою чергу, сприяє формуванню в старшокласників

уміння навчатися в системі неперервної освіти. Враховуючи взаємозумовленість й підпорядкованість зазначених процесів, вважаємо за доцільне розробити періодизацію підготовки індивіда до неперервної освіти.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у визначенні періодів підготовки індивіда до неперервної освіти, характеристик стадій кожного з періодів та формулюванні на цій основі педагогічних умов розвитку готовності вчителів фізики до формування в старшокласників уміння навчатися в системі неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. У енциклопедичному джерелі [2, с. 667] періодизація психічного розвитку людини тлумачиться як виокремлення в цілісному життєвому русі людини своєрідних послідовних, стійких стадій її психічного розвитку. За С. Максименком, науково обґрунтована періодизація повинна відображати природні закономірності розвитку психіки на різних етапах життєвого шляху, фіксувати сутнісний зв'язок між окремими стадіями (періодами) розвитку, відкривати механізми зміни стадій, розв'язувати суперечність між загальними й закономірними особливостями та індивідуальними варіантами розвитку.

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив варіативність поглядів на виокремлення: послідовних і стійких стадій психічного розвитку людини; меж розгляду цих стадій; психічних складників, стосовно яких розгортається періодизація (приміром, у періодизації Ж. Піаже – це інтелект, у З. Фрейда – психосексуальний розвиток, у А. Гезела – сенсомоторний розвиток, у Л. Колберга – моральний розвиток). У контексті неперервної освіти значущою є періодизація психічного розвитку людини, яку запропонував Е. Еріксон.

Періодизація Е. Еріксона [1] вирізняється поміж інших періодизацій психічного розвитку людини: виокремленням восьми стадій, якими охоплюється весь життєвий цикл людини; здійсненням періодизації на основі визначення різних способів розв'язання особистістю психосоціальної кризи; акцентуванням

уваги на успішності (неуспішності) перебігу процесу розв'язання психосоціальної кризи, що спричинює появу в особистості інтегральних новоутворень.

Виокремлення Е. Еріксоном послідовних, стійких стадій психічного розвитку здійснено в контексті напрацювань Л. Виготського, йдеться про культурно-історичну теорію розвитку вищих психічних функцій людини та такі її постулати: 1) основу психічного розвитку людини визначають якісні зміни соціальної ситуації її життєдіяльності; 2) навчання та виховання є загальними основами психофізіологічного розвитку людини; 3) наслідком інтеріоризації життєдіяльності є психічні новоутворення; 4) знаковим системам належить важлива роль у процесі інтеріоризації; 5) інтелект та емоції, перебуваючи у внутрішній єдності, відіграють важливе значення в життєдіяльності та свідомості людини.

У періодизації Е. Еріксоном об'єднано вісім стадій психічного розвитку людини: I стадія – ліквідація кризи шляхом вибору між довірою і недовірою особистості до світу (від народження до 1 року); II стадія – формування автономії всупереч сорому і сумніву (від 2 до 3 років); III стадія – формування ініціативності на протигагу почуттю провини (від 4 до 7 років); IV стадія – формування вмінь і компетентності на протигагу почуттю неповноцінності (від 8 до 13 років); V стадія – формування особистісної ідентичності всупереч дисфункції особистісної позиції (від 14 до 19 років); VI стадія – формування здатності до близькості й любові всупереч ізольованості і покинутості (від 19 до 35 років); VII стадія – формування продуктивності всупереч стагнації та регресу (від 35 до 60 років); VIII стадія – формування цілісності й мудрості всупереч дезінтеграції і руйнації (більше 60 років).

Періодизації психічного розвитку людини Е. Еріксона слугувала основою для розробки нами періодизації підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя на основі виокремлення періодів, стадій та субетапів.

Використанні в періодизації поняття тлумачимо таким чином:

– поняття «період» – відтинок часу, протягом якого відбуваються зміни, що спричинюють рух у напрямі досягнення кінцевої мети (готовність індивіда до неперервної освіти впродовж життя), котра являє собою головний очікуваний результат процесу підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя, що отримується на основі досягнення проміжної мети, визначеної для цього відтинку час;

– поняття «стадія» – складник періоду, котрим позначається відтинок часу, протягом якого досягається певна мета та здійснюється поступ у поетапному досягненні проміжної мети періоду;

– поняття «субетап» – це складник кожної стадії, яким позначається окрема частина процесу отримання результату відповідно до мети стадії. На основі напрацювань О. Леонт'єва, для кожної зі стадій нами виокремлено такі субетапи: 1) субетап орієнтування в умовах діяльності; 2) субетап складання плану відповідно до результатів орієнтування; 3) субетап реалізації цього плану; 4) субетап контролю (співвіднесення отриманого результату з планом). Використання терміну «субетап» спричинено використанням терміну «етап» для розкриття поетапного здійснення досліджуваного нами процесу.

На рисунку 1 візуалізовано періодизацію підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя виокремленням чотирьох періодів, а також зазначенням назви, тривалості та мети кожного з них.

Періоди, які складають основу періодизації підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя містять стадії, мета розгортання яких підпорядковується поетапному досягненню мети періоду.

Аналізуючи базовий період підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя, зазначимо, що його мета (цілеспрямоване формування вміння самостійно вчитися) досягається впродовж *трьох стадій*: I стадія – базово-

ввідна; II стадія – базово-формувальна; III стадія – базово-розширювальна. Цим стадіях притаманні дії, що відбуваються на рівнях дошкільної, початкової та базової середньої освіти й спрямовуються на формування вміння самостійно вчитися.

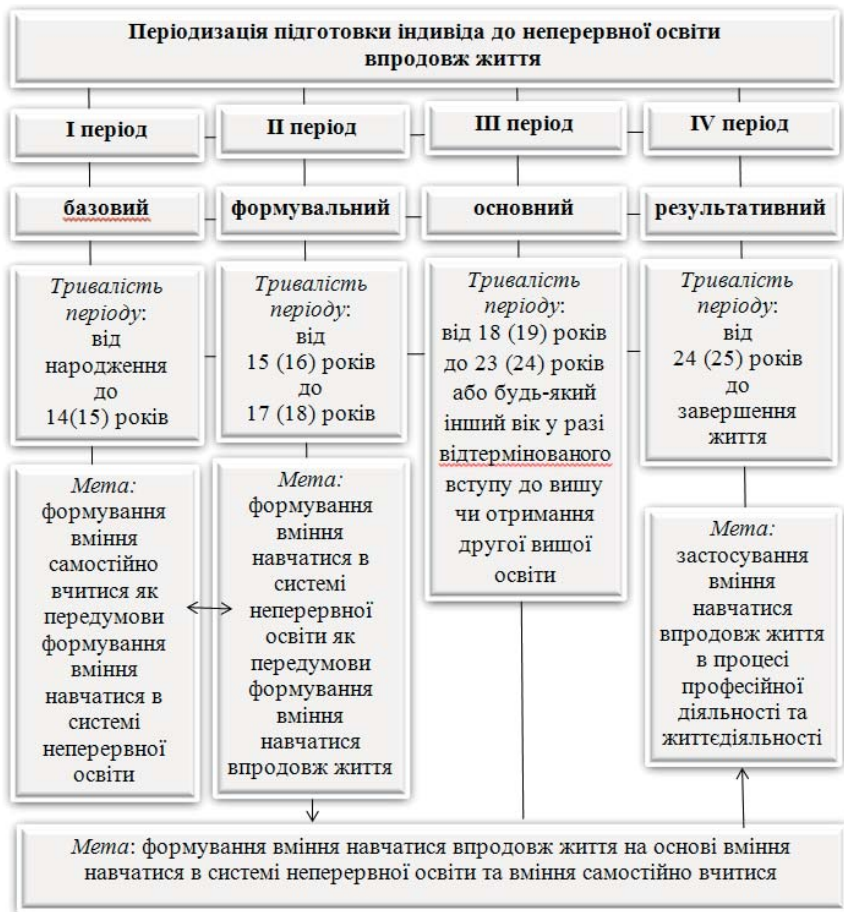

Рис. 1. Періодизація підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя

Особливості *першої базово-ввідної стадії* виявляються в тому, що ця стадія: 1) охоплює вік від народження до 5 (6) років; 2) співвідноситься з дошкільним періодом розвитку дитини та дошкільною освітою; 3) включає в себе дії, які здійснюються з метою формування елементарних пізнавальних умінь, необхідних для входження в природний і соціальний мінісвіт; 4) передбачає функціонування освітнього середовища формальної, неформальної та інформальної освіти за домінуючої ролі формальної освіти, яку організовано відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти.

До особливостей *другої базово-формуальної стадії* віднесено: 1) охопленість віку від 6 (7) років до 9 (10) років; 2) реалізованість на рівні початкової освіти; 3) підпорядкованість дій меті цілеспрямованого формування вміння самостійно вчитися як ключової компетентності рівня початкової освіти; 4) функціонування освітнього середовища формальної, неформальної та інформальної освіти за домінуючої ролі формальної освіти, яку організовано відповідно до Державного стандарту та передбачено цілеспрямоване формування вміння самостійно вчитися.

Особливості *третьої базово-розширювальної стадії* полягають у тому, що ця стадія: 1) охоплює вік від 10 (11) років до 14 (15) років; 2) співвідноситься з рівнем базової середньої освіти; 3) включає в себе дії, які здійснюються з метою цілеспрямованого формування вміння самостійно вчитися як ключової компетентності рівня базової середньої освіти; 4) передбачає функціонування освітнього середовища формальної, неформальної та інформальної освіти за домінуючої ролі формальної освіти, яку організовано відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Формувальний період підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя містить *чотири стадії* (I стадія – формуально-ввідна; II стадія – формуально-керована; III стадія – формуально-презентаційна; IV стадія – формуально-стверджувальна), які розгортаються з метою формування вміння

навчатися в системі неперервної освіти. Цим періодом охоплено вік учнів від 15 (16) років до 17 (18) років та об'єднано дії, що відбуваються в профільній середній освіті й спрямовуються на формування вміння навчатися в системі неперервної освіти.

До особливостей *першої формуально-ввідної стадії* формуального періоду підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя віднесено: 1) короткотривалість стадії (перший місяць навчання в 10 класі); 2) підпорядкованість дій меті підготовки старшокласників до формування в них уміння навчатися в системі неперервної освіти в умовах профільної середньої освіти. Особливості *другої формуально-керованої стадії* виявляються у: 1) довготривалості стадії (від моменту завершення першої стадії до початку навчання в 11 класі), тобто стадією охоплено як процес навчання в 10 класі, так і літній канікулярний період); 2) спрямованості дій на досягнення мети формування в старшокласників уміння навчатися в системі неперервної освіти за зовнішнього керування процесом. До особливостей *третьої формуально-презентаційної стадії* віднесено: 1) короткотривалість стадії (перший місяць навчання в 11 класі); 2) підпорядкованість дій меті сприяння старшокласникам у презентації власних досягнень з формування вміння навчатися в системі неперервної освіти, набутих ними в літній канікулярний період. Особливості *четвертої формуально-ствержувальної стадії* полягають у: 1) довготривалості стадії (з моменту завершення третьої стадії до закінчення навчання в 11 класі); 2) підпорядкованість дій меті застосування старшокласниками вміння навчатися в системі неперервної освіти за опосередкованого зовнішнього керування.

Реалізованості дій на чотирьох стадіях формуального періоду підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя забезпечується:

– функціонуванням освітнього середовища формальної, неформальної та інформальної освіти за домінуючої ролі формальної освіти, організованої на базі навчального закладу

відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти;

– цілеспрямованим створенням освітнього простору на основі динамічно-доцільного поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти для досягнення сформульованої мети за спрямовуючої ролі формальної освіти.

Основний період підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя об'єднує три стадії (I стадія – осново-початкова; II стадія – осново-бакалаврська; III стадія – осново-магістерська), якими охоплено вік від 18 (19) років до 23 (24) років або будь-який інший вік у разі відтермінованого вступу до вишу, або отримання другої вищої освіти. Стадіями цього періоду об'єднано дії, що спрямовуються на формування вміння навчатися впродовж життя на основі вміння навчатися в системі неперервної освіти та вміння самостійно вчитися.

До особливостей *першої осново-початкової стадії* основного періоду підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя віднесено: 1) широкий діапазон віку тих, хто навчається (стадією охоплено вік від 18 (19) років до 19 (20) років або будь-який інший вік у разі відтермінованого вступу до вишу); 2) підпорядкованість дій меті застосування вміння навчатися в системі неперервної освіти в умовах короткого циклу вищої освіти та формування на цій основі уміння навчатися впродовж життя. Особливості *другої осново-бакалаврської стадії* виявляються у: 1) широкому діапазоні віку тих, хто навчається (стадією охоплено вік від 20 (21) року до 21 (22) років чи будь-який інший вік у разі відтермінованого вступу до вишу або отримання другої вищої освіти); 2) підпорядкованості дій меті формування вміння навчатися впродовж життя під час навчання на бакалаврському рівні. До особливостей *третьої осново-магістерської стадії* віднесено: 1) широкий діапазон віку тих, хто навчається (стадією охоплено вік від 22 (23) років до 23 (24) років чи будь-який інший вік у разі відтермінованого вступу до вишу або отримання другої вищої освіти); 2) підпорядкованість дій меті формування

вміння навчатися впродовж життя в процесі навчання на магістерському рівні.

Реалізованості дій на трьох стадіях основного періоду підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя забезпечується:

- функціонуванням освітнього середовища вищої професійної освіти, яке організовано з дотриманням стандартів вищої освіти, котрі відповідно зі статтею 10 «Стандарти вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» являють собою сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності та розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів;

- цілеспрямованим створенням освітнього простору на основі динамічно-доцільного поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти, організованої на базі вищого навчального закладу з поступовим нарощуванням домінування інформальної освіти;

- спрямовуючою роллю формальної освіти на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти в разі отримання другої вищої освіти;

- спрямовуючою роллю інформальної освіти на освітньо-науковому та науковому рівнях вищої освіти в разі формулювання мети, якою передбачено здобуття наукових ступенів або (та) присвоєння вчених звань.

Результативний період підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя містить *три стадії* (I стадія – результативно-застосувальна; II стадія – результативно-розширювальна; III стадія – результативно-адаптувальна), якими охоплено вік від 24 (25) років до завершення життя. Стадіями цього періоду об'єднано дій, що спрямовуються на застосування

вміння навчатися впродовж життя в процесі професійної діяльності та життєдіяльності.

До особливостей *першої результативно-застосувальної стадії* результативного періоду віднесено: 1) широкий діапазон віку тих, хто навчається (стадією охоплено вік від 24 (25) років до 34 (35) років); 2) підпорядкованість дій меті застосування вміння навчатися впродовж життя під час пошуку можливостей для професійного розвитку й професійної кар'єри. Дії, які реалізуються в рамках першої стадії, вибудовується на основі:

- власних запитів й попиту на ринку праці та виявляються в неформальній та інформальній освіті;

- періодичного здійснення навчання на базі закладу післядипломної освіти (у нашому випадку під час проходження вчителями фізики курсів підвищення кваліфікації пропонується спецкурс, який спрямовано на розвиток їхньої готовності до формування в старшокласників уміння навчатися в системі неперервної освіти);

- виявлення та використання можливостей для професійного росту;

- застосування вміння навчатися в системі неперервної освіти для вирішення поставлених перед собою завдань, визначених на основі доцільного й виваженого вибору процесу, а саме: 1) професійного розвитку й кар'єрного зростання; 2) послідовної зміни посадових обов'язків у межах однієї організації; 3) переходу в іншу організацію цієї ж сфери діяльності; 4) переходу в нову сферу діяльності та планування здобуття освіти на основі поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти.

Особливості *другої результативно-розширювальної стадії* виявляються у: 1) широкому діапазоні віку тих, хто навчається (стадією охоплено вік тих, хто навчається, від 35 (36) років до 65 років включно); 2) підпорядкованості дій меті застосування вміння навчатися впродовж життя в умовах професійного росту та пошуку нових можливостей для професійної самореалізації.

Дії другої стадії здійснюються в умовах постійних змін на ринку праці та вибудовується на основі спрямовуючої ролі:

- неформальної та інформальної освіти у разі фахового зростання;
- формальної освіти на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти з метою отримання другої вищої освіти;
- формальної та інформальної освіти на освітньо-науковому та науковому рівнях вищої освіти в разі формулювання мети, якою передбачено здобуття наукових ступенів або (та) присвоєння вчених звань.

До особливостей *третьої результативно-адаптувальної стадії* результативного періоду віднесено: 1) відсутність меж у визначені граничного віку тих, хто навчається (після 65 років); 2) підпорядкованість дій меті застосування вміння навчатися впродовж життя для задоволення власних освітніх запитів і можливостей професійної самореалізації з урахуванням динаміки суспільних змін. Дії третьої стадії реалізовується на основі спрямовуючої ролі неформальної та інформальної освіти з метою збереження активності, професійної майстерності та відповідності суспільним змінам.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі. Відповідно до педагогічної умови (розвиток у вчителів фізики готовності до формування в старшокласників уміння навчатися в системі неперервної освіти з урахуванням періодів та стадій періодизації підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя) визначено перелік умінь та здійснено їх упорядкування в контексті підготовки індивіда до неперервної освіти впродовж життя (уміння вчитися → уміння навчатися в системі неперервної освіти → уміння навчатися впродовж життя); сформульовано трактування елементів (період, стадія, фаза, субетап) періодизації; конкретизовано назви періодів періодизації, визначено їх тривалість, мету, стадії й особливості стосовно кожного з періодів; виокремлено ключовий, суміжний(і) та застосувальний періоди стосовно процесу розвитку в учителів фізики готовності до формування в старшокласників уміння

навчатися у системі неперервної освіти та процесу формування в учнів уміння навчатися в системі неперервної освіти.

Список використаних джерел

1. *Бордовская Н.В.* Психология и педагогика : учебник для вузов / Н.В. Бордовская, С.И. Розум. – СПб. : Питер, 2013. – 624 с.
2. Енциклопедія освіти / головний редактор В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – М. : Политиздат, 1991. – 560 с.
4. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л.Ф. Ильичев. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

References

1. *Bordovskaya N.V.* Psikhologiya i pedagogika : uchebnik dlya vuzov / N.V. Bordovskaya, S.I. Rozum. – SPb. : Piter, 2013. – 624 s.
2. Encyklopedija osvity / golovnyj redaktor V.G. Kremen'. – K. : Jurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
3. Filozofskiy slovar' / pod red. I.T. Frolova. – M. : Politizdat, 1991. – 560 s.
4. Filozofskiy entsiklopedicheskiy slovar' / gl. red. L.F. Il'ichev. – M. : Sov. entsiklopediya, 1983. – 840 s.

Валентин Алексеевич Савош,

кандидат педагогических наук,
заведующий отделом физико-математических дисциплин,
Волынский институт последипломного
педагогического образования,
г. Луцк, Украина
E-mail: vsavosh@ukr.net

Савош В.А.

ПЕРИОДИЗАЦИЯ ПОДГОТОВКИ ИНДИВИДА К НЕПРЕРЫВНОМУ ОБРАЗОВАНИЮ В ТЕЧЕНИЕ ЖИЗНИ КАК ОСНОВА ФОРМУЛИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ

Аннотация

В статье рассмотрено периодизацию психического развития человека как результат выделения в целостном жизненном движении

своеобразных последовательных и устойчивых стадий его психического развития. Выделено ключевой аспект периодизаций, разработанных Л. Выготским, А. Гезеллем, Э. Эриксоном, Л. Колбергом, Ж. Пиаже, З. Фрейдом. Рассмотрены предложенные Л. Выготским постулаты культурно-исторической теории развития высших психических функций человека.

Одним из педагогических условий развития готовности учителей физики к формированию у старшеклассников умения обучаться в системе непрерывного образования определено разработку периодизации подготовки индивида к непрерывному образованию в течение жизни. В статье внимание акцентировано на подходе, который применен Э. Эриксоном для осуществления периодизации психического развития человека на основе восьми стадий всего его жизненного цикла и реализовано с учетом различий в определении способов разрешения личностью психосоциального кризиса, учитывая интегральные новообразования как результат успешного (неуспешного) протекания процесса их разрешения.

Феномен «периодизация подготовки индивида к непрерывному образованию в течение жизни», являясь авторской разработкой, детализируется в контексте понятийного базиса, к которому относятся понятия «период», «стадия», «субэтап». Визуализацию периодизации подготовки индивида к непрерывному образованию на протяжении жизни реализовано на основе выделения базового, формирующего, основного, результативного периодов, конкретизации их продолжительности и формулировки цели развертывания каждого из периодов.

Выделенные периоды и стадии периодизации подготовки индивида к непрерывному образованию на протяжении жизни охарактеризованы, во-первых, учитывая их реализацию в условиях осуществления непрерывного образования на протяжении жизни; во-вторых, с акцентом на постепенном и целенаправленном формировании таких умений, как: умение самостоятельно учиться, умение обучаться в системе непрерывного образования, умение обучаться на протяжении жизни.

Ключевые слова: непрерывное образование, периоды, стадии, субэтапы, подготовка индивида к непрерывному образованию на протяжении жизни, условия, педагогические условия.

Valentyn Savosh,
Doctor of Philosophy in Pedagogy (Ph.D),
Head of the Physical and Mathematical Sciences Department,
Volyn Institute of Postgraduate Pedagogical Education,
Lutsk, Ukraine
E-mail: vsavosh@ukr.net

Savosh V.

**PERIODIZATION OF THE PREPARATION
OF AN INDIVIDUAL TO CONTINUOUS LIFELONG
EDUCATION AS THE BASIS FOR THE FORMULATION
OF THE CONTENT OF PEDAGOGICAL CONDITIONS**

Abstract

The article deals with the periodization of the human mental development as a result of defining peculiar consecutive and stable stages of its mental development in a holistic life activity. The key aspect of periodizations, developed by L. Vygotskyi, A. Gezel, E. Erickson, L. Kolberg, J. Piaget, Z. Freud, is distinguished. The L. Vygotskyi's postulates of cultural-historical theory of development of higher mental functions of a person are considered.

One of the pedagogical conditions for the development of the physics teachers' readiness to form the senior pupils' ability to study in the system of continuous education is defined as the development of periodization of the individual's preparation for continuous lifelong education. The article also focuses on the approach used by E. Erickson to implement the periodization of human mental development on the basis of covering the whole life cycle by eight stages and realized taking into account the differences in determining the ways of solving a psychosocial crisis, considering the integral neoplasms as the result of a successful (unsuccessful) process of their solution.

The phenomenon of «periodization of the individual's preparation for continuous lifelong education», being an author's development, becomes more detailed in the context of the conceptual basis, which includes the notion of «period», «stage», «sub-stage». The visualization of the periodization of the individual's preparation for continuous lifelong education is realized on the basis of distinguishing the basic, forming, main, productive periods, specifying their duration and formulating the goal of each period.

The identified periods and stages of periodization of the individual's preparation for continuous lifelong education are characterized, firstly, taking into account their implementation in the conditions of continuous lifelong education; secondly, with the emphasis on the gradual and purposeful formation of such skills as: the ability to study independently, the ability to study in the system of continuous education, the ability to study throughout life.

Key words: *continuous education, periods, stages, sub-stages, preparation of an individual for continuous lifelong education, conditions, pedagogical conditions.*